

І. В. Гороф'янюк

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА:
ОРФОЕПІЯ. ГРАФІКА. ОРФОГРАФІЯ**

Методичні рекомендації для студентів
додаткової предметної спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (польська))

Вінниця

2018

УДК 811.161.2'342'35(075.8)

Г 70

Гороф'янюк І. В. Сучасна українська літературна мова: Орфоепія. Графіка. Орфографія: методичні рекомендації для студентів додаткової предметної спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (польська)). – Вінниця : ТОВ «Ландо ЛТД», 2018. – 52 с.

Методичні рекомендації до курсу «Сучасна українська літературна мова: Орфоепія. Графіка. Орфографія» спрямовані допомогти студенту-філологу пізнати основні орфоепічні норми сучасної української літературної мови, причини відхилень від них і шляхи подолання, вивчити теоретичні й практичні засади української орфографії та графіки.

Для студентів філологічних спеціальностей, викладачів вищих навчальних закладів.

Рецензенти:

Слободинська Т. С., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри шкільної педагогіки, психології та окремих методик (Вінницький обласний комунальний гуманітарно-педагогічний коледж);

Павлушенко О. А., кандидат філологічних наук, доцент, (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського).

*Друкується за ухвалою навчально-методичної комісії
факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
(протокол № 2 від 22 жовтня 2018 р.)*

ЗМІСТ

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.....	4
РОЗДІЛ 1. Українська орфоепія..	8
1.1. Орфоепічні норми сучасної української мови: теоретичні засади.....	8
1.2. Орфоепічні норми сучасної української мови: практичний аспект.....	9
1.3. Засоби милозвучності української мови.....	11
1.4. Орфоепічні словники та словники наголосів української мови: загальна характеристика.....	15
1.5. Український наголос: теоретичні засади.....	17
1.6. Український наголос: практика застосування.....	18
РОЗДІЛ 2. Українська графіка	20
2.1. Виникнення і розвиток слов'янської писемності.....	20
2.2. Графічна система сучасної української літературної мови	21
РОЗДІЛ 3. Українська орфографія	23
3.1. Генеза української орфографії.....	23
3.2. Українська орфографія: орфограми, правила, принципи.....	24
3.3. Орфографічний практикум	29
ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА.....	40
ДОДАТКИ.....	41
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	50

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета: підвищення якості вищої освіти фахівців лінгвістичного напрямку і забезпечення на цій основі конкурентоспроможності випускників та престижу української вищої освіти у світовому освітньому просторі.

1.2. Завдання:

- забезпечити фахову підготовку з сучасної української літературної мови;
- допомогти студентам опанувати її орфоепічну, графічну, орфографічну систему мови і практично оволодіти культурою українського літературного мовлення;
- формування національномовної особистості студента-філолога.

1.3. Компетентності

1.3.1 Загальні компетентності:

- здатність усно й письмово спілкуватися українською мовою як державною в усіх сферах суспільного життя, зокрема в професійній діяльності;
- здатність аналізувати мову як систему;
- здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

1.3.2. Фахові компетентності:

- системні знання закономірностей орфоепічної, графічної, орфографічної системи української мови;
- здатність пояснити сучасні мовні процеси на ґрунті історичних мовних процесів.

1.4. Програмні результати навчання

- ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати;
- застосовувати філологічні знання для розв'язання професійних завдань;
- характеризувати систему графем сучасної української літературної мови;
- виконувати орфографічний аналіз слова;
- володіти орфоепічними нормами сучасної української літературної мови.

2. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. УКРАЇНСЬКА ОРФОЕПІЯ

Тема 1. Українська орфоепія: теорія, історія, практика

1. Орфоепія як галузь лінгвістичних знань.
2. Формування української літературної вимови.
3. Засоби милозвучності української мови.

Тема 2. Словесний наголос української мови

1. Фонетична природа українського наголосу.
2. Історія вчення про наголос в українській мові.
3. Найголовніші закономірності наголошування слів.

Розділ 2. УКРАЇНСЬКА ГРАФІКА

Тема 3. Виникнення і розвиток слов'янської писемності

1. Традиційна гіпотеза щодо виникнення письма у східних слов'ян.

2. Альтернативні гіпотези щодо походження писемності у східних слов'ян.

Тема 4. Графічна система сучасної української літературної мови

1. Формування сучасного українського алфавіту.
2. Види графем.
3. Принципи української графіки.

Розділ 3. УКРАЇНСЬКА ОРФОГРАФІЯ

Тема 5. Історичні витоки українського правопису

1. Давньокиївський період (X-XVII ст.).
2. Староукраїнський період (остання чверть XVI-XVIIIст.).
3. Новоукраїнський період (XIX-поч. XX ст.).
4. Робота над єдиним національним правописом у роки творення української державності (1917-1919).
5. «Радянізація» українського правопису.
6. «Український правопис» 1990 р.
7. Правописні дискусії в незалежній Україні.

Тема 6. Орфограми, правила, принципи сучасної української орфографії

1. Орфограма, види орфограм.
2. Орфографічне правило.
3. Принципи орфографії сучасної української мови.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Усьо- го	у тому числі				
		ЛК	ПЗ	ЛЗ	індз	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
РОЗДІЛ 1. УКРАЇНСЬКА ОРФОЕПІЯ						
Тема 1. Українська орфоепія: теорія, історія, практика	8	2	6	0		
Тема 2. Словесний наголос української мови	10	2	8	0		
Контрольна робота 1	2		2			
Разом за розділом 1	20	4	16	0		
РОЗДІЛ 2. УКРАЇНСЬКА ГРАФІКА						
Тема 3. Виникнення і розвиток слов'янської писемності	3	1	2	0		
Тема 4. Графічна система сучасної української літературної мови	3	1	2	0		
Контрольна робота 2	2		2			
Разом за розділом 2	8	2	6	0		
РОЗДІЛ 3. УКРАЇНСЬКА ОРФОГРАФІЯ						
Тема 5. Історичні витоки українського правопису	8	2	2	0		
Тема 6. Орфограми, правила, принципи сучасної української орфографії	8	2	6	0		
Контрольна робота 3	2		2			
Разом за розділом 3	14	4	10	0		
Колоквіум	2		2			
Усього годин	64	10	34	0	20	

РОЗДІЛ 1.

УКРАЇНСЬКА ОРФОЕПІЯ

Практичне заняття № 1.1

Орфоепічні норми сучасної української мови: теоретичні засади

Теоретичний блок

1. Дайте відповідь на питання

- Орфоепія як галузь лінгвістичних знань.
- Які типи орфоепічних помилок Ви знаєте?
- Які причини порушення орфоепічних норм?

2. Опрацюйте статті

- Микитин-Дружинець М. Орфоепія українських буквосполук: історія та реалії. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. 2011. Вип. 52. С. 321-326.

- Микитин-Дружинець М.Л. Орфоепічний стандарт української мови: історія та реалії. Мовознавство. 2009. Вип. 18. С. 363-369.

3. Підготуйте на базі опрацьованих статей наукове повідомлення про історію формування норми вимови 1 звукосполучення приголосних та 1 голосної.

4. Які правила регулюють вимову голосних звуків в українській мові?

Практичний блок

Завдання 1. Заранскрибуйте слова відповідно до правил вимови голосних.

Весна, веселий, лиман, неметкий, вуличка, рученька, кочерга, мирити, серцевий, перешитий, селити, надписати, полюють, твердиня, колисанка, вишиванка, колючий, колотити, великий.

Практичне заняття № 1.2

Орфоепічні норми сучасної української мови: практичний аспект

Теоретичний блок

1. Ознайомтеся із особливостями вимови приголосних за підручником Бондаря О.І. та ін. «Сучасна українська мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія» (Київ, 2006), с. 119-128.

2. Занотуйте те, що Ви дізналися нове із опрацьованого матеріалу.

3. Ознайомтеся зі статтею Залюбовська Л. Особливості орфоепії в мові засобів масової інформації. Мандрівець : Видання «Наукових записок Національного ун-ту «Києво-Могилянська Академія». 2008. Вип. 2. С. 71-76.

Практичний блок

Завдання 1. Перегляньте випуск новин на телеканалі СТБ та зафіксуйте факти порушення орфоепічних норм СУЛМ, про які Людмила Залюбовська не згадує у вище зазначеній статті.

Завдання 2. Запишіть слова фонетичною транскрипцією. З'ясуйте вимову приголосних. Зазначте випадки з можливою подвійною вимовою.

Слизько, сімнадцять, світло, квітка, анекдот, сподіваєшся, відважся, з кавою, з чоловіком, вогкість, відзнака, берегти,

сережки, відхилити, розціловувати, безпечний, як же, підчищений, майбутній, розшарпаний, дичці, відсвіт, відсаджений.

Аудиторна робота

Завдання. Затранскрибуйте подані слова, дотримуючись українських орфепічних норм.

1. Зайченя, мене, скажеш, подушка, працював, навперейми, саджанці, гудзик, сіється, сумніваєшся, зважся, ющі, невістці, людський, легкий, швидко, шістнадцять, з татом, зшити, розсада, пісні, берізці.

2. Вершина, кишенья, гриміти, чому, тобі, вбозтво, інші, наввипередки, народження, дзьоб, віється, боїшся, діжці, глядачці, братство, багатший, шість, зжати, зцідити, зчистити, розквіт, безчестя.

3. Вишенька, бери, гриби, куриво, ввічливий, заквітчаний, віджилий, закінчується, женешся, вибачся, налагодься, ніжці, водичці, тридцять, швидший, шістдесят, з поля, зжитися, розчин, безшовний, дослід, вужчати.

4. Заплету, на камені, пливе, кожух, любов, навчання, броджу, відзначити, повернуться, вчепишся, не морочся, дужці, поїздці, людство, з життям, підживлення, зжований, розщеплення, безформний, велетенський, ворітця, нігті.

5. Вечоріти, пшениця, пишіть, тобі, подумати, вказівка, лінійка, джміль, віджати, борешся, не поріжся, наїжся, пляшці, невістчин, багатство, могти, молодший, з кімнати, зчепитися, розжарити, безшумний.

6. Веснянки, комин, вулиця, ходжу, собі, шовковий, працював, горджуся, піджену, підземелля, втихомириться,

няньчишся, навантажся, дощі, журналістці, кістлявий, заводський, грядка, ложка, з поля, з шумом.

7. Мене, зайчєня, морозиво, голубка, ходімо, вовк, знайти, джем, дзеркало, підзаголовок, орються, смієшся, внучці, тітці, Васьчин, заводський, з жінкою, з паперами, розпитати, розшнурувати, безсмертя, пестливий.

8. Білесенький, прядиво, лиман, союз, посуха, збуджений, підзолистий, ходив, вантажив, втомлюються, борєшся, зважся, Парасчин, з часником, інтелігентський, хворостняк, розкішний, розчистити, безталанний, просьба.

9. Білесенький, лєвєня, лимон, беріть, голублять, впорядкований, йодистий, надзвичайний, дзвякнути, посміхається, зважся, звідси, білгородський, шістдесят, з жаром, зшиток, розчавити, гігантський, розшитий, розповсюджений, безпека.

10. Книжки, зозуля, кров, віджилий, надзвичайний, в'ється, змагаєшся, не морочся, намажся, дочці, на дощі, п'ятирічці, невістчин, людство, заводський, бабка, тридцять, з кімнати, зшиток, розщепити, безсилля, вартість, кузня.

Практичне заняття № 1.3

Засоби милозвучності української мови

Теоретичний блок

1. Підготуйтеся до аналізу всіх засобів милозвучності української мови:

- спрощення в групах приголосних у вимові слів власне українських та запозичених;
- вставні голосні, найчастіше /o/, /e/;

- явище протези;
- евфонічні чергування голосних із приголосними.

2. Опрацюйте статтю та підготуйтеся до її обговорення

Мосенкіс Ю. Милозвучність нашої мови гідна не лише захоплення, а й вивчення. Урок української. 2004. № 3. С. 43-44.

Практичний блок

Завдання 1. Виконайте лінгвістичний експеримент. Оберіть для аналізу 1 друкований аркуш тексту українського письменника-класика на вибір та 1 аркуш тексту з підручника хімії / фізики, де вживаються терміни-інтернаціоналізми. Підрахуйте всі букви на позначення голосних і приголосних звуків у двох текстах. Зіставте отримані кількісні характеристики співвідношення голосних і приголосних в аналізованих текстах. Чи свідчать Ваші підрахунки на користь милозвучності української мови?

Завдання 2. Виконайте вправи.

2.1. Перепишіть, замість крапок поставте **У** або **В**.

Наш ...читель, росла ... гаю; ...смутку, ...печалі, там ... житах, верблюди ... пустелі, ... кімнаті було тепло, ...чилася ... інституті, ... озері, на траві ... квітах, пішов ... поле, пішла ... ліс, прибути ... місто, ... степу, приїхала ... Львів, була ... Києві, виконав ...праву, жити ... Україні, бачити ... сні, дивитись ... очі, діти ...школі, купалася ... хвилях, прочитала ... книжці, переконала ... своєму, ...се життя, ..пала ... сніг, ...міщує ... собі, стояли ... тиші, посадили ...середині, знайти ...праву на ворога, поставив ... упряж, сік ... яблуці, були ... хвилюванні, зайти ... море, ... праці, ... єдності, ішов ... універмаг, узяли ... сватів, приїхала ... третьому вагоні, перебій ... процесі.

2.2. Знайдіть у реченнях випадки порушення чергування **у // в**. Які ще мовні помилки Ви помітили в реченнях публіцистичного стилю? Зафіксуйте номери речень, у яких виявлено порушення чергування.

1. Сьогодні, як завжди влітку, вечір прийшов у село пізно; сидів він під селом у пшеничних нетрях, поглядаючи на дороги і стежки (Р. Федорів). 2. Втім, і незораний лан половів – нахилявся хлібами, і, не лежавши в пару, наливав своє стигле колосся (М. Зеров). 3. Творчий процес може здійснюватися у певних межах, натхнення суттєвого значення для митця не має (З газети). 4. Взяла [тітка] жмутище клоччя, ледве вперла у глечик, запалила (Г. Хоткевич). 5. Вона сиділа у своїй скромній світличці... й зажувала проскурку (М. Коцюбинський). 6. Тільки проблема у тому, що ви не вірите у можливість змін на краще (З газети). 7. Дивимось: із запічка злазить хлопчик у лахмітті у якомусь (А. Тесленко). 8. Юнаки і дівчата в яскравих національних костюмах виконують гопак (з газети). 9. Пан Зефірин підступив до панотця, з подякою стиснув йому руку і втиснув в ту руку завинутого в папірець дуката (І. Франко). 10. Начальник відділу у справах сім'ї, молоді та туризму міської ради Р. Панфілов розповів журналістам, що списки дітей, які зможуть безкоштовно відпочити і займатись у Льодовому клубі, формує і подає керівництво шкіл (З газети). 11. Саме помірність, а не виснаження, приводить до перемоги, й тому кожен християнин має порівняти правила проведення посту з власними силами та ступенем підготовки до постування (З газети). 12. З їжі підмів все, що знайшлося у Валета на кухні (П. Дорошко). 13. Олесь Панченко, в минулому співробітник українського видавництва в Краснодарі, видав у 1973 році в

Лос-Анжелесі (США) нарис „Розгром українського відродження Кубані” (З газети). 14. Уже упродовж 10 років у перший весняний місяць в Козятинському училищі проводять день відкритих дверей (З газети). 15. Трави довгі полягли у лузі (В. Сосюра).

2.3. Прочитайте рядки. Визначте відповідність літературним нормам уживання поетами **у – в** та аргументуйте доцільність таких порушень.

1. Вміла мати брови дати,
Карі оченята,
Та не вміла на сім світі
Щастя-долі дати.
А без долі біле личко –
Як квітка на полі:
Пече сонце, гойда вітер,
Рве всякий по волі (Т. Шевченко).

2. В янтаревому тоні вечірніх полів, по стерні,
В малиновому присмерку, в тихій зеленій долині,
Ходить рідна мелодія, з юності znana мені,
Пахне хлібом, і медом, і сном, не забудим донині.
(А. Малишко).

3. І щось в мені таке велить
збіліти в гнів до сотого коліна!
І щось в мені таке болить,
що це і є, напевно, України (Л. Костенко).

2.4. Прочитайте приказки і встановіть, відповідно до якого правила після голосних ужито **і**. Чи не порушує це милозвучність мови?

- За рідною землею і в небі скучно.
- Восени і горобець багатий.
- Лежачи, і сокира іржею візьметься.
- Добре насіння і на камені зійде.

Обґрунтуйте вживання **й** у приказках:

- На великому дереві є й сухі гілляки.
- Море є море, але й воно не вічне.
- Розумний знає, чого й немає.
- За моє жито та мене й побито.

Практичне заняття № 1.4

Орфоепічні словники та словники наголосів української мови: загальна характеристика

Практичний блок

Завдання 1. Ознайомтеся з орфоепічними словниками та словниками наголосів, зробіть аналіз 1 словникової статті кожного словника (випишіть її та проаналізуйте, яку інформацію вона містить).

- Погрібний М. І. Словник наголосів української літературної мови. Київ. 1959. 603 с. (або ж видання 2-е, Київ, 1964)
- Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник / АН УРСР. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; за ред. М. А. Жовтобрюха. Київ. 1973. 724 с.

- Орфоепічний словник: Близько 40 000 слів / укл. М. І. Погрібний. Київ. 1984. 629 с.
- Головащук С. Складні випадки наголошення: словник-довідник. Київ. 1995. 192 с.
- Орфоепічний словник української мови: у 2 т. Київ. 2001-2003.

Завдання 2. Опрацюйте передмову до книги Орфоепічний словник: Близько 40 000 слів / укл. М. І. Погрібний. Київ. 1984. 629 с., підготуйте наукове повідомлення за матеріалом «Наголос» (с. 15-19).

Завдання 3. Укладіть таблицю із наголошенням кожного нижче наведеного слова і простежте динаміку акцентуаційних норм на прикладі таких слів: *роз(с)простати, тіснота, кладовище, доступний, душний, жалібний, пам'ятний, первоцвіт, подушка.*

Для зіставлення використовуйте 4 словники:

- Словарь української мови / Уклад. Б. Грінченко. Київ. 1907–1909.
- Погрібний М. І. Словник наголосів української літературної мови. Київ. 1959. 603 с. (або ж видання 2-е, Київ, 1964).
- Орфоепічний словник: Близько 40 000 слів / укл. М. І. Погрібний. Київ. 1984. 629 с.
- Орфоепічний словник української мови: у 2 т. Київ. 2001-2003.

Завдання 4. Укладіть реєстр слів на першу літеру Вашого прізвища, які мають паралельний наголос. Послугуйтеся словником С. І. Головащука.

Практичне заняття № 1.5 (4 год.)

Український наголос: теоретичні засади

Теоретичний блок

1. Дайте відповіді на запитання:

- Що таке словесний наголос?
- Яка артикуляційна та акустична природа українського наголосу?
 - Який наголос називають вільним? Проілюструйте відповідь прикладами.
 - Який наголос називають рухомим? Проілюструйте відповідь прикладами.
 - Який наголос називають паралельним, або подвійним? Проілюструйте відповідь прикладами.
 - Який наголос називають побічним? Проілюструйте відповідь прикладами.
 - Які функції виконує наголос? Проілюструйте відповідь прикладами.
 - Який наголос називається основним і який побічним? Проілюструйте відповідь прикладами.

2. Підготуйте наукове повідомлення про особливості наголошення однієї частини мови (розподіліть різні частини мови між студентами групи) за монографією В. М. Винницького «Наголос у сучасній українській мові» (Київ, 1984).

Практичний блок

Завдання 1. Користуючись словником наголосів, доберіть 10 слів, у яких залежно від місця наголосу змінюється лексичне значення слова, 10 – у яких змінюється граматичного значення,

10 слів із паралельним наголосом без зміни лексичного чи граматичного значень слова.

Практичне заняття № 1.6

Український наголос: практика застосування

Практичний блок

Завдання 1. До кожного поданого слова напишіть паралельно однозвучне слово з іншим наголосом. Перевірте себе орфоепічним словником. Утворені пари слів запишіть у таблицю відповідно до особливостей наголосу.

<i>Слова з паралельним наголосом</i>	<i>Слова, які зі зміною наголосу набувають іншого лексичного значення</i>	<i>Слова, які зі зміною наголосу змінюються в граматичному відношенні</i>

Атлас, бавовняний, бажаний, байдуже, бали, басма, батьківщина, багна, баєчки, бджоли, безвихідь, балки, братова, баштани, біднота, брати, боляче, бери, бочки, братів, броня, верби, брови, блузки, білки, васильки, волошковий, варення, ваги, весла, високо, вина, ведмежа, ворон, виводити, визволення, вигода, видихати, видати, в'язка, викидати, владарка, гаряче, Григорович, гіркота, гикати, глибоко, діждешся, деревина, двору, звичайніше, зав'язка, зокрема, завжди, колос, коханий, лупа, людський, малиновий, поверх, приклад, прошу, пшениці, сливовий, типовий, тріска, хаос.

Завдання 2. Користуючись словником, поставте наголос у поданих словах. Відзначте випадки подвійного (паралельного) наголошування.

Абетковий, абиколи, айва, асиметрія, астрономія, безгрошовий, безгрошевий, багатовіковий, бадьоріше, бездоглядний, берестяний, беручи, бешкет, визнання, визвольний, випадок, виразно, вишиванка, весняний, відобразити, відповісти, вільха, втрутитися, громадянин, горицвіт, дещиця, домовий, дворище, диспансер, добривечір, доповідачка, дочка, донька, дідусів, дмухнути, Дністер, добовий, довезти, довідник, дощечка, донесхочу, допізна, доповісти, дотеп, дріжджовий, дрімота, завдовжки, завести, загадка, заглянути, захворіти, значимий, зобразити, індустрія, камбала, кілометр, цукрометр, каптур, католицький, клечання, Коваль, корабель, косий, маляр, металургія, милувати, наколка, наклейка, накривка, ненавидіти, неуцтво, обруч, обірванець, обіцянка, одноразовий, отаман, постояти, прошарок, перелісок, приєднання, принести, річковий, урочистий, сільськогосподарський, спірний, сумісництво, факсиміле, фарфор, чарівний, черствий, чорнослив, щавель, щипці, щовесни, ягідник.

Завдання 3. Укладіть реєстр із 15 слів, наголошення яких може викликати труднощі у Ваших однолітків.

Завдання 4. Підготуйте одну вправу, яку можна використати при вивченні теми «Наголос» у середній школі. Апробуйте її в студентській аудиторії.

РОЗДІЛ 2

УКРАЇНСЬКА ГРАФІКА

Практичне заняття № 2.1

Виникнення і розвиток слов'янської писемності

Теоретичний блок

Завдання 1. Підготуйте докладну відповідь на питання

Традиційна гіпотеза щодо виникнення письма у східних слов'ян (про внесок Кирила і Мефодія у становлення української графіки).

Завдання 2. Опрацюйте статті (дві з переліку – обов'язково) і підготуйте за ними наукове повідомлення про альтернативні гіпотези щодо походження писемності у східних слов'ян.

- Висоцький С.О. Азбука з Софійського собору в Києві та деякі питання походження кирилиці. Мовознавство. 1976. № 4. С.74-83.
- Німчук В.В. Про графіку та правопис як елементи етнічної культури: історія. Мовознавство. 1991. № 3. С.12-21.
- Осипчук В. Таємниці Кам'яної могили: [Українській писемності 8200 років]. Вечірній Київ. 1997. 11 липня. С.8-9.
- Редченко О. Софія Київська. Софія українська. [Про графіті – писемні пам'ятки]. Дивослово. 1995. № 1. С.34-37.
- Свешников І. Звенигородські грамоти на бересті. Дзвін. 1990. № 6. С.127-131.

Завдання 3. Підготуйте наукове повідомлення про історію літери Г. Використовуйте такі джерела:

- Німчук В. В. Дещо про графіку і правопис як елементи етнічної культури: історія г (До 60-річчя «Українського правопису»). Мовознавство. 1991. № 1. С. 9-10.

- Німчук В. В. Шануймо літеру ґ. У кн.: Німчук В. В. Проблеми українського правопису ХХ – початку ХХІ ст. ст. Кам'янець-Подільський. 2002. С. 38-47.
- Пазяк О. З історії літери ґ. Вісті з України. 1993. № 9. С. 5.
- Степаненко М. І. Найукраїнніша чи найнаціоналістичніша (історія української літери ґ). У кн.: Степаненко М. І. Українське рідне слово. Полтава. 2003. С. 169-179.

Практичне завдання № 2.2

Графічна система сучасної української літературної мови

Теоретичний блок

1. Розкрийте поняття графіки як розділу науки про письмо. Що таке графема?
2. Розкажіть про походження української графіки. Які знаки використовуються в сучасній українській графіці? Які існують небуквені графічні засоби?
3. Що таке алфавіт? Поясніть інші назви алфавіту. Як поділяються літери за своїм накресленням?
4. Яким є співвідношення між звуками і літерами в українській мові?
5. Скільки букв в українському алфавіті для позначення голосних звуків [a], [o], [y], [e], [и], [i]?
6. У яких випадках літери **я, ю, є** позначають сполучення [йе], [йа], [йу], [йе]?
7. Назвіть літери, що позначають м'якість попереднього приголосного звука. Чи завжди м'якість позначається графічно?

8. У чому полягає складовий і фонематичний принцип української графіки?

Практичний блок

Завдання 1. У поданих висловлюваннях вкажіть на різні способи позначення м'якості приголосних? Чи завжди м'якість передається графічно?

Уникайте тих, хто старається підірвати вашу віру в себе. Ця риса властива дрібним людям. Велика людина, навпаки, вселяє у вас почуття, що й ви можете стати великим (*Марк Твен*).

Щоб судити про людину, принаймні треба увійти в таємницю її думок, її нещастя, її хвилювання (*О. Бальзак*).

Любов – це насамперед відповідальність, а потім уже насолода, радість (*В. Сухомлинський*).

Совість – це емоційний страж переконань (*В. Сухомлинський*).

Завдання 2. Розподіліть подані слова за двома групами відповідно до звукового значення букв **я, ю, є**: 1) слова, у яких ці букви позначають два звуки; 2) слова, у яких **я, ю, є** позначають один звук і м'якість попереднього приголосного.

Ящик, синє, п'ять, сядь, сюди, в'юн, буря, бур'ян, ряд, реп'ях, бюджет, пюре, вишня, узбіччя, б'ються, спросоння, юннат, зрання, імміграція, зілля, віссю, в'язь, в'їзд, ательє, мється, віньєтка, гуля, люлька, Юлія, яма, цибуля, русявий.

Завдання 3. Запишіть подані слова фонетичною транскрипцією. Поясніть, чим зумовлена розбіжність між кількістю букв і звуків у словах.

Наїзд, посланець, колія, м'який, з'їжджений, щавель, розпоясатися, батьківщина, шістнадцять, шістдесят, бджола,

щасливий, торф'яний, контрастний, юнацтво, руїна, снишся, знаються, студентський, від'ємний, Марсельєза, з'їдений, шампінйон, зустрічаються, України, абітурієнт.

Завдання 4. У поданих словах підкресліть літери, які не відповідають звукам, що їх вони повинні позначати.

Легко, зшивати, не мучся, багатий, хоч би, розташувати, вокзал, відшкодувати, заквітчати, зчіплювати, на дощі, двадцять, навчаєшся, тітці, розвивається, людський боротьба, рюкзак, безтурботний, дігтяр, підживлення, як же.

РОЗДІЛ 3

УКРАЇНСЬКА ОРФОГРАФІЯ

Практичне заняття № 3.1.

Генеза української орфографії

Теоретичний блок

1. Дайте відповідь на питання

- На означення яких понять вживається термін *орфографія*?
- Що є предметом вивчення орфографії?
- Як класифікуються орфограми?
- Як вироблялася і встановлювалася українська правописна система? Які періоди у її становленні виділяють?
- Які правописи відомі в історії української орфографії?

- Що змінилося у новій, четвертій, редакції Українського правопису 1993 року?

2. Ознайомтеся із книгою та підготуйте повідомлення, у якому висвітліть, чим ця книга може стати в пригоді студентів-філологів та вчителю-словеснику.

Історія українського правопису: XVI – XX століття. Хрестоматія. / Укл. В. В. Німчук, Н. В. Пуряєва. Київ, 2004. 584 с.

3. Підготуйте наукову доповідь «Історичні витоки сучасного українського правопису», у якій висвітліть такі питання:

1. Давньокиївський період (X-XVII ст.).
2. Староукраїнський період (остання чверть XVI-XVIII ст.).
3. Новоукраїнський період (XIX-поч. XX ст.).
4. Робота над єдиним національним правописом у роки творення української державності (1917-1919).
5. «Радянізація» українського правопису.
6. «Український правопис» 1990 р.
7. Правописні дискусії в незалежній Україні.

Практичне заняття № 3.2

Українська орфографія: орфограми, правила, принципи

Теоретичний блок

1. Дайте відповідь на питання
 - Що таке орфограма?
 - Що таке орфографічне правило?
 - Які принципи покладено в основу формування орфографії сучасної української мови?
 - Які особливості фонетичного принципу орфографії?

- У чому полягає морфологічний принцип орфографії?
- Яке значення для української орфографії має традиційний та смисловий принцип?

Практичний блок

Завдання 1. Прочитайте текст. У словах, позначених *, визначте орфограми і поясніть їх за допомогою орфографічних правил.

У нашій мові – думки і мрії наших предків про волю і щастя, боротьба* й звитяга, їхнє одвічне трудолюбство* і мрійлива душа. Мова – це барвиста крайка, яка прослалася з глибини віків у майбуття*, тримаючись за неї, ми долаємо перелogi* і круті гори. Рідна мова слугує нам завжди. Словами щирими ми звiряємося в дружбi один одному й iншим народам, словами ніжними відкриваємо* серце* коханій, словом гострим і міцним, як криця, даємо відсіч ворогові.

Не можна ходити по рідній землі, не чаруючись* виплеканою* народом у віках рідною мовою, виплеканою, подарованою* нам на віки вічні*, щоб берегли, щоб леліяли, щоб розвивали далі.

Слова можуть об'єднувати і роз'єднувати*, але злютовуюча, об'єднуюча* їхня сила в сто крат* дужча. В народі немає* скарбу більшого, як його мова. І коли є загроза хоч дешицю втратити з того скарбу, нас проймає тривога*. Як матір за рідну дитину, як дбайливого господаря за чистий лан. Така тривога сьогодні* має під собою підстави. Тож маємо зробити все для того, щоб не згорнути крила, щоб не обірвалася золота нитка, яка веде з давнини в наші дні.

Слова – це ті ж зерна, що впали в родючу землю, це хліб наш насущний, без якого немислиме* саме життя*.

Слова – це крила ластівки, вона їх не почуває, але без них не може злетіти.

Любімо рідну мову, бережімо* і плекаймо* її як сестру, як матір, як власних* дітей. (Ю.Мушкетик).

Завдання 2. Поясніть, яким принципом правопису регулюється написання виділених орфограм у поданих словах.

Осінь, **широкий**, **женити**, бджола, **либонь**, **Земля**, **лопух**, **гарячий**, **стиснути**, **навмисний**, **назустріч**, **убозтво**, **калач**, **просьба**, **сопілці**, **по-новому**, **Надія**, **чеський**, **з хлібом**, **вітається**, **премудрий**, **келих**, **щасливий**, **агентство**, у **книжці**, **вдень**, **на пам'ять**, **жіноцтво**, **левада**, **далечінь**, **подушка**, **чорний**, **Парасчин**, **яєчня**, **рушник**.

Завдання 3. Прочитайте текст. Виконайте за зразком орфографічний аналіз слів, позначених *.

Зразок: *Срібнокорі* – орфограма „Правопис складних прикметників”; орфограма небуквена; слово пишеться за морфологічним принципом. Складний прикметник, утворений від сполучення іменника й узгоджуваного з ним прикметника, пишеться разом (*срібна кора*).

Пам'ять*

Прізвище «Бандера» стало одним із символів український національно-визвольного руху ХХ сторіччя*. Після проголошення незалежності багато молодіжних, політичних та громадських організацій названо на його честь. Одною з неформальних* назв Львова є «Бандерштадт», тобто «місто Бандери». На Волині проводять музичний фестиваль «Бандерштат».

У 1995 році режисер Олесь Янчук зняв фільм «Атентат – Осіннє вбивство у Мюнхені» про повоєнну долю Степана Бандери та загонів УПА.

У проекті «Великі українці» провідник українського визвольного руху посів 3-є місце. Проект закінчився гучним скандалом: Бандера, якого представляв Вахтанг Кіпіані, був серед лідерів голосування, але став третім, тоді як на підтримку майбутнього переможця* Ярослава Мудрого, якого представляв Дмитро Табачник, за деякими даними, в останній* день голосування з 80 номерів приходило понад 100 смс щохвилини*. Шеф-редактор проекту Вахтанг Кіпіані заявив, що результати голосування було сфальсифіковано*, втім продюсер проекту Єгор Бенкендорф заперечив це. Ведуча проекту Ганна Гомонай висловила переконання, що слід провести службове розслідування* у цій справі: « ...станом на 14 травня, коли в ефір вийшов документальний фільм про Ярослава Мудрого, він справді був на 4 місці. Тому, очевидно, що переважну кількість голосів, яка не тільки дозволила князю перемогти, але і зробити це з колосальним відривом від інших претендентів – Ярослав Мудрий отримав за останні 2 дні перед ефіром».

1 січня 2009 року з нагоди 100-річчя з дня народження Степана Бандери Українське державне підприємство поштового зв'язку* «Укрпошта» видало пам'ятний конверт, а також поштову марку, автором яких є Василь Василенко. На лицьовій стороні конверта поміщено* зображення Степана Бандери, під яким розміщено логотип Організації Українських Націоналістів (увінчаний державним прапором України). Нижче зображення є напис «100 років від дня народження» та факсиміле* особистого підпису провідника ОУН. *(За О. Тебешевською).*

Аудиторна робота

Завдання. Згрупуйте слова за принципами правопису.

1. Дрижати, загребти, кривавий, стриміти, тривати, звеличити, хазяйновитий, богатирський, борсук, отаман, периферія, химера, змагання, м'ята, поширений, правильний, Орел, безсмертя, розшити.

2. Джерельце, ніскілечки, буддизм, помережаний, гарячкуватість, хазяйнувати, ветеринар, декорація, легенда, осінній, Роман, няньчити, зжарити, сколихнути, козаччина.

3. Розрісся, беззахисний, віддячити, одержима, бюлетень, дисципліна, стежечка, богатир (силач), зчесаний, сфальшивити, нетто, Земля, безчестя, погруддя, меливо, марево, прядиво, сільський.

4. Чемпіон, фестиваль, алегорія, колисанка, причепити, постелити, послати, піднісся, обеззброїти, зм'якшити, спопелити, стишити, Голландія, тьохкати, Сонце, козаччина, пестливий, не здужати.

5. Клоччя, людяністю, матір'ю, безчесний, розжалобити, безтрепетний, стемніти, правильний, реставратор, репродукція, нетто, притискати, потерпати, защеміти, Німеччина.

6. Корисний, президент, кочерга, легенький, декада, далечина, жаданий, кажан, гаразд, пенні, безсмертя, розшити, безкомпромісний, розрісся, беззахисний, статей, духмяний, тонший.

7. Наддністрянський, юннат, ствердіння, зжинати, зчесаний, сфальшивити, оригінал, паличка, кременистий, етикет, щедрівка, марево, прядиво, чесний, мотто, чепурний, нехтувати.

8. Каверзний, метеорит, печеніги, безпека, беззахисний, безчестя, одержима, бюлетень, бур'ян, тьохкати, Лук'ян, поскидати, прореагувати, притискати, спросоння, узлісся, рілля, калач, халява, хобі, Любов.

9. Брюссель, захисний, схилитися, потребувати, марширувати, лідирувати, цистерна, небесний, сливовий, дивина, місиво, кошачок, ситечко, кирпань, керманіч, попідтинню, наллю, овва, піца, Віра.

10. Зайченя, подушечка, плюшевий, стереотип, велосипед, президент, піччю, лється, беззахисний, віддячити, стінний, даний, магістрантський, корисний, хвастливий, мавпячий, мулла, Надія.

Практичне заняття 3.3.

Орфографічний практикум

Практичний блок

Завдання 1. Прочитайте. Зробіть орфографічний аналіз позначених зірочкою слів (зразок див. на с. 26) у межах одного запропонованого тексту.

1. Ми маємо віддавати* – давати у світ добро, милосердя, любов... Я бачу кожну професію як служіння*. Лікар, вчитель, письменник*, робітник і навіть політик – то служіння іншим. Тільки тоді, коли ми віддаємо, стаємо багатшими. Треба формувати в людях розуміння служіння. (Л. Гузар).

2. Тільки в Україні бандерівці можуть охороняти синагоги*, євреї створювати сотні самооборони*, росіяни бути українськими націоналістами. А кримські татари скандувати «Крим – це Україна!». Я пишаюсь* тим, що я Українець. (М. Джемільев).

3. Я не можу* впадати в депресію, адже я повинна* захищати свою країну. У людини повинен бути внутрішній стержень. А депресія* – для тих, у кого відсутній дух. (Н. Матвієнко).

4. Патріотизм – це любов. Люблять не за щось, а тому що не можуть не любити*. Не дивіться* на Україну*, як на землю своїх батьків. Дивіться на неї, як на землю своїх дітей. І тоді прийдуть зміни... (С. Вакарчук).

Завдання 2. У пропонованих словах виберіть правильний варіант написання. Сформулюйте орфографічні правила до кожної орфограми.

ПРАВОПИС АПОСТРОФА

Зв...язок, м...ясо, б...юро, п...ють, пів...яблука, різьб...яр, під...їзд, п...явка, моркв...яний, під...язичний, бур...я, кар...єра, зар...яд, кур...єр, під...їзд, трьох...ярусний, зав...язь, пір...їна, рум...яний, цв...ях, возз...єднання, здоров...я, горохв...яний, без...ідейний, Дем...ян, пір...я, краков...як, об...єм, без...язикий, пів...ящика, грав...юра, Лук...яненко, Св...ятослав, надвечір...я, дев...яносто, пов...язка, св...ященик, торф...яний, тьм...яність, зап...ястний, суб...єкт, зарум...янити, п...є, знічев...я, полум...я, п...ядь, р...яст, череп...яний, реп...ях, з...юрмитися, чотирьох...ярусний, Мін...юст, пан...європейський, пап...є-маше, з...ясований, сузір...я, бюджет, п...янкий, медв...яний, арф...яр.

ПРАВОПИС М'ЯКОГО ЗНАКУ

Кіл...кість, пот...мянілий, Уман...щина, ескадрил...я, власниц...кий, нен...чин, боїш...ся, сяд...мо, павіл...йон, дон...чин, с...огодні, їдал...ня, матін...чин, радит...ся, волин...ський, кін...чик, винос...ся, рибал...ство, погод...ся,

прип'ят...ський, голівон...ці, зателен...кати, красун...чик, купал...ський, виріз...бити, киц...ці, конс...ержка, зат...марити, кан...йон, ковз...кий, консул...ський, обвін...чати, брин...чати, боягуз...кий, оган...бити, красун...чик, монгол...ський, на стежин...ці, ізмаїл...ський, славет...ність, секретар..., в'яз...кий, перелаз...мо, жовч..., пужал...це, бояз...кий, мен...ший, чотир...ма, чотир...ох, голубон...ці, дон...чин, Гор...кий, дивиш...ся, нян...чити, тітон...чин, Грін...ченко, жен...шень, велетен...ський, пластир..., гон...щик, зірон...ці, т...мяно, Ман...чжурія.

ПРАВОПИС БУКВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ГОЛОСНИХ

Гр...міти, др...жати, загр...бти, кр...вавий, стр...міти, тр...вати, зв...личити, гл...тати, каганч...к, х...зйновитий, б...гатирський, б...рсук, тр...вога, л...вада, к...сіль, вул...чка дал...на, м...реж...во, вел...тень, вел...чина, жаб...нятко, міс...во, пром...нистий, невд...ржимий, дж...рельце, ніскіл...чки, кол...санка, прич...пити, пост...лити, вип...кти, в...грібати, спостер...гти, прич...няти, викор...нити, щ...бетати, бл...щати, допом...гати, ск...кати, л...мати, к...жан, г...разд, ш...ренга, ч...пурний, перепел...ня, подуш...чка, пал...чка, плюш...вий, стер...отип, коч...рга, д...када, далеч...на, вдал...ні, ветер...нар, д...корація, скр...витися, потр...бувати, марш...рувати, ц...стерна, д...вина, стр...міти, мар...во, пряд...во, к...рманич.

ПРАВОПИС ПРЕФІКСІВ

...робити, ...косити, ...садити, ...ховати, ...темніти, ...горіти, ...міряти, ...формулювати, ...чіпляти, ...різати, ...шити, ...терти, ...сохнути, ...планувати, ...чистити, ...цідити, ро...сипати, бе...розмірний, бе...чесний, ро...жалобити, бе...трепетний,

ро...хилитати, бе...смертя, ро...шити, бе...компромісний,
 бе...корисливий, ро...чепити, бе...журний, бе...захисний,
 бе...честя, пів/Києва, пів/життя, пів/кілометра, пів/Європи,
 пів/порції, пів/вікна, пів/яблука, пів/метра, пів/віку,
 пів/дороги, пів/оселі, пів/хвилини, пів/ясена, пів/обличчя,
 пів/лимона, півмісяця, пів/Хрещатика, полу/мисок, полу/день,
 напів/присідання, напів/забуття, напів/шепіт, на/пів/слові,
 на/пів/темрява; пр...везений, пр...вражий, пр...марний,
 пр...ріст, пр...скіпливий, пр...браний, пр...щеплений,
 пр...чіпливий, пр...стол, пр...дставництво, пр...плинути,
 пр...точити, пр...освящений, пр...старий, пре...зирство,
 пре...подобний, пр...красний, пр...чарувати, пр...частя,
 пр...везений, пр...тихнути, пр...бережний, пр...буток,
 пр...біднюватися, пр...славний, пр...солодити, пр...солодкий,
 пр...сісти, пр...мирний, пр...міський, пр...чинити, пр...гасити,
 пр...глухнути, пр...глухий, пр...краса, пр...пишний, пр...рвистий,
 пр...спущені, пр...звисько, пр...мудрість.

ПОДВОЄННЯ ПРИГОЛОСНИХ

Числен...ий, дощан...ий, ден...ий, страшен...ий,
 глинян...ий, піщан...ий, сплетен...ий, письмен...ий, сон...ий,
 голубин...ий, склян...ий, невблаган...ий, буквен...ий, від...ати,
 відніс...я, осін...ій, розріс...я, без...ахисний, ві...дяхити, стін...ий,
 над...ністрянський, об...ити, обез...броїти, бездон...і, гортан...ий,
 шален...ий, від...алений, від...аність, об...ілений, юн...ат,
 пооран...ий, жада...ний, козач...ина, Німеч...ина, Галич...ина,
 гуман...ий, намальован...ий, окаян...ий, обітован...ий,
 священ...ий, священ...ик, дзвін...иця, незрівнян...ий, незнан...а,
 навіжен...ий, неказан...ий.

ПОДОВЖЕННЯ ПРИГОЛОСНИХ

Маз...ю, першіст...ю, підніж...я, клоч...я, людяніст...ю, начин...я, надріч...я, безгомін...я, розкрил...я, матір...ю, безмеж...я, безчест...я, погруд...я, сміт...я, стат...ей, л..є, збіж...я, вражен...я, варен...я, віст...ю, повин...ю, переніс...я, сіл...ю, л...яний, зран...я, спросон...я, узліс...я, мід...ю, жовч...ю, мит...ю, навман...я, бов...аніти, радіст...ю, тін...ю, розповід...ю, ртут...ю, попідтин...ю, ов...а, с...авці, онуч...ин, дивовид...я, клечан...я.

СПРОЩЕННЯ ПРИГОЛОСНИХ

Кіс...лявий, проїз...ний, перс...ні, со...нце, шіс...надцять, сер...це, антифашис...ський, щас...ливий, чес...ність, турис...ський, ус...ний, учас...ник, зліс...ний, форпос...ний, піз...ній, виїз...не, аген...ство, пес...ливий, щас...ливий, контрас...ний, зловіс...ний, доблес...ний, піс...ний, швидкіс...ний, студен...ський, совіс...ний, на...тхненний, корис...ний, тиж...невий, навмис...ний, вис...нути, зап'яс...ний, хряс...нути, плюс...нути, мас...ний, балас...ний, чес...ний, пис...нути, улес...ливий, пес...ливий, віс...ник, компос...ний, звіс...но, облас...ний, аванпос...ний, перехрес...ний, якісний, доблес...ний, хвас...нути, безжаліс...ний, заздріс...ний, кріпос...ний, пристрас...ний, ціліс...ний, мес...ник, свис...нути, інтеліген...ський, захис...ний, очис...ний, бряз...нути, умис...ний, гіган...ський, шелес...нути, влас...ний, благовіс...ний, беззахис...ний, окупан...ський, плас...маса, модерніс...ський, рен...ген.

ЗБІГ ПРИГОЛОСНИХ

Во...ина, лі...ина, пі...ина, Полтав...ина, до...аний,
 молоде...тво, молоде...ький, Цюрі...ький, баск...ький,
 парубо...тво, боягу...тво, запорі...ький, пари...ький, пра...ький,
 пта...тво, боягу...ький, че...ький, товари...ький, ірти...ький,
 каза...ський, закарпа...ський, недосві...чений, неосві...чений, у
 хус...ці, невіс...чин, невіс...ці, у бо...ці, соня...ник, серде...ний,
 ни...чий, бли...чий, кори...це, ру...ниця, бе...журний, прині...ши,
 волейболіс...ці, герцо...ький.

УЖИВАННЯ ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРИ

Д/день У/учителя, В/вулиця А/андріївський У/узвіз,
 Д/джерина пасіка, Г/генеральний П/прокурор України, Б/біла
 Ц/церква, М/медаль "М/материнська С/слава", Б/баба-Я/яга,
 Н/нестор Л/літописець, Ш/шевченківські Т/традиції, М/маріїн
 Л/лист, Ш/шевченкове С/слово, А/академія М/муніципального
 У/управління, Ч/часопис "Б/березіль", А/ахіллесова П/п'ята,
 Ш/шевченківська П/премія, В/великий К/кобзар, З/золоті
 В/ворота, П/покуття, М/мавка, С/сузір'я В/великого П/пса,
 В/верховна Р/рада України, М/міністерство О/освіти України,
 У/угорська Р/республіка, Н/національна Г/гвардія, С/станція
 М/метро "К/контрактова П/площа", Е/епоха В/відродження,
 Ш/шевченкова Д/дума, С/спілка Х/художників України,
 П/піфагорова Т/теорема, З/збройні С/сили України,
 К/китайська Н/народна Р/республіка, М/медаль "З/за
 В/відвагу", С/середні В/віки, Г/генеральний С/секретар ООН,
 М/музейний П/провулок, Н/національний П/педагогічний
 У/університет імені М. Драгоманова, Д/дід М/мороз,
 П/парламент, Н/нобелівська П/премія, Г/гальчина хустка,
 К/абінет М/міністрів України, Б/байронівські рукописи,

Н/новий Р/рік, Ж/журнал "С/соняшник", Г/гордіїв В/вузол,
 О/організація О/об'єднаних Н/націй, П/південно-З/західна
 З/залізниця, Б/Балканський півострів, В/вулиця Я/ярославів
 В/вал, З/зайчик-П/побігайчик, П/північна Б/буковина,
 З/запорозька С/січ, В/велика В/вітчизняна В/війна, П/перша
 С/світова В/війна, газета "К/київські В/відомості",
 П/прокрустове Л/ложе, С/софійський С/собор,
 К/конституційний С/суд України, С/сузір'я Ч/чумацький
 Ш/шлях, Б/бабин Я/яр, річка Ч/чорна Т/тиса, В/вовчик-
 Б/братик, Д/день Н/незалежності України, Д/день П/перемоги,
 П/президент А/академії Н/наук України.

ПРАВОПИС СЛІВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Мюл...ер, Барб...юс, п...юпітр, б...язь, ган...бол, реч...татив,
 баталь...он, миш...як, кон...юнктура, Андор...а, ауді...нція,
 ч...пси, беладон...а, сум...а, фін..., форти...имо, Джон...і,
 марок...анець, вольтер...янець, Ц...церон, д...зель (мотор),
 Д...зель (прізвище), ін...овація, мул...а, контр...еволюція,
 ем...іграція, мір...а, парф...мерія, Одіс...ей, Ізабел...а, Валенсія,
 фе...рверк, С...рія, барок...о, хоб...і, піц...а. інтермец...о, біл...ь,
 дол...ар, Гол...андія, Яс...и, хок...ей, Апол...он, Калькут...а,
 Моль...р, Н...ютон, кур...оз, еп...скоп, ман...а, мадон...а, пан...а,
 С...цилія, Ч...лі, Вав...лон, Корс...ка, Т...бет, Ч...каго, Ват...кан,
 Флор...да, шил...інг, пон...і, шас...і, ван...а, Міс...ісіпі, Міс...урі,
 ір...еальний, брут...о, кон...ерваторія, д...віденд, д...летант,
 д...коративний, пер...ферія, х...мера, ал...егорія, ут...літарний;
 супер/приз, мікро/група, міні/футбол, експрес/лабораторія,
 компакт/диск, рок/опера, ультра/модний, фото/пломба,
 авіа/пошта, екс/прем'єр/міністр.

ПРАВОПИС ПРИСЛІВНИКІВ
 РАЗОМ, ОКРЕМО, ЧЕРЕЗ ДЕФІС

В/трое, голі/руч, до/чиста, по/переду, с/пересердя, уклін...о, тишком/нишком, більш/менш, у/п'ятьох, за/молоду, у/вічі, через/силу, в/плав, до/крихти, де/інде, десь/інде, за/разом, з/рештою, десь/то, десь/не/десь, чим/дуж, попід/віконню, хтозна/як, що/далі, будь/коли, на/провесні, тим/часом/як, аби/куди, пів/року, чим/раз, ані/телен, по/молодецькому, з/нічев'я, на/виворіт, по/одинці, до/побачення, до/вподоби, до/пари, до/гла, не/аби/хто, на/жаль, з/боку/на/бік, на/відшибі, на/гора, на/завше, на/зирці (слідом), на/вдивовижу (напрочуд), на/впочіпки, на/всправжки, по/щирості, по/зможі, на/ура, в/основному, по/латині, по/білоруськи, колись/то, рано/пораненьку, на/опашки, в/цілому, до/сто/біса, у/повні, ані/чичирк, не/з/руки, по/честі, на/зовсім, по/десяте, не/сьогодні/завтра, день/у/день, в/пень, що/як/найшвидше, на/впрошки, пост/фактум, у/досвіта, туди/сюди, з/діда/прадіда, до/ладу, на/пам'ять, раз/у/раз, на/совість, що/днини, тільки/но, щой/но, с/покон/віку, врешті/решт, вряди/годи, в/одно/час, в/про/голодь, на/сам/кінець, всього/на/всього, будь/шо/будь, все/одно, на/нівець, знов/таки, мало/помалу, тишком/нишком, коли/не/коли, пліч/о/пліч, хоч/не/хоч, не/сьогодні/завтра, де/небудь, казна/де, будь/коли, казна/відколи, будь/з/ким, казна/з/чим, кінець/кінцем, рік/у/рік, без/сумніву, до/речі, босо/ніж, с/під/лоба, що/ночі, на/показ, в/накладку, на/швидку/руч, без/перестанку, без/кінця/краю, без/ліку, від/так, вище/згаданий, в/цілому, геть/чисто, гидко/бридко, навіки/віків, на/віки/вічні, в/наслідок, за/багато, до/вподоби,

на/осліп, о/півдні, в/пів/голоса, в/прикуску, по/українському, по/нашому, ледве/ледве, де/не/де, в/троє, в/ранці, по/братерськи, в/друге, на/троє, тихо/тихо, на/самоті, по/маленьку, у/перше, коли/не/коли, в/низу, в/бік, хоч/не/хоч, по/друге, з/боку, от/от, до/дому, будь/що/будь, коли/небудь, с/краю, на/бік, на/поготові, на/швидко, без/упину, за/одно, на/жаль, з/даля, в/останнє, в/ручну, на/рівно, по/моєму, як/не/як, на/двоє, по/друге, віч/на/віч.

ПРАВОПИС ЧАСТКИ НЕ

Не/жить, не/навість, не/мічний, не/адекватний, не/абиякий, не/швидко, не/можна, не/можливо, не/має, не/вперше, не/дозрілий, не/до/речі, не/спокій, не/начебно, не/до/ладу, не/вимушено, не/абихто, не/легко, не/доліт, не/густо, не/досушити, не/абищо, не/дбалий, не/завжди, не/суттєво, не/метал, не/переконливий, не/досягати, не/вблаганний, не/часто, не/надійний, не/до/чуваючи, не/вже, не/забаром, не/гайний, не/навидіти, не/довіра, не/то, ще не/розв'язане, не/для, не/глибокий, а мілкий, не/подолати, не/виконавши, не/від, не/дооцінка, не/правда, не/сподіваний, не/вдячний, не/високо, не/гайно, не/забаром, не/пам'ятати, не/принести, не/щастить, не/хтувати, не/зчутися, не/до/люблювати, не/сказаний, не/зрівняний, не/забудка, не/наважившись, не/роздумуючи, не/зважаючи на, не /мовля, не/смак, не/віглас, не/допалок, не/долік, не/тактовний, не/докрів'я, не/терплячка, не/подоланий, не/подоланий, не/до/мальований, не/злічений, не/зваживши, не/хотя, не/нароком, не/втомно, не/наголошений, не/повага; не/прочитана книга, ніким не/прочитана книга, не/вивчене правило, ще не/з'ясоване питання, мною не/вивчене правило,

питання не/з'ясоване, не/закінчена поема, ніким не/перевершений рекорд, не/завершене будівництво, досі не/завершене будівництво.

ПРАВОПИС ЧАСТОК

Будь/якого, будь/ласка, аби/до/кого, ні/про/що, що/небудь, що/ж/до, казна/з/ким, будь/на/якому, якби/ж/то, все/ж/таки, іди/бо, написав/би, немов/би, як/небудь, чи/мало, що/разу, дарма/що, казна/що, все/таки, куди/б/то, як/от, тим/то, немов/би/то, ані/скільки, бозна/де, надумав/таки, майнув тільки/що, хтозна/скільки, роздивився/таки, отакий/то, робить аби/як, іди/ж/бо, скуштуй/но, прийшла/б, зробив/би, іди/бо, шурхотить наче/б/то.

ПРАВОПИС ПРИЙМЕННИКІВ

За/для, в/супереч, в/наслідок, що/до, з/за, з/над, по/під, в/наслідок, за/ради, з/під, з/по/серед, за/винятком, із/за, з/приводу, згідно/з, з/межи, в/здовж, не/залежно/від, по/перед, по/над, на/перекір, по/біля, на/вколо, у/продовж, на/передодні, на/прикінці, на/впроти, по/між, по/серед, про/між, з/поміж, з/попід, з/над, відповідно/до.

ПРАВОПИС СКЛАДНИХ ІМЕННИКІВ І ПРИКМЕТНИКІВ

Ріка/Дніпро, дівчина/красуня, учитель/історик, Світязь/озеро, квітка/нарцис, газ/азот, творець/народ, гриб/трюфель, вітер/пустун, сон/трава, Дніпро/ріка, красуня/дівчина, гігант/паровоз, меч/риба, риба/івасі, учитель/фізик, товариш/директор, місто/герой, красень/пароплав, месник/партизан, свят/вечір, яхт/клуб, трава/буркун, дівчина/львів'янка; густо/синій, народно/пісенний, сонце/захисний, південно/східний, кримсько/татарський,

плодо/овочевий, опукло/вигнутий, архі/давній,
військово/зобов'язаний, кисло/солоний, воєнно/стратегічний,
жовто/гарячий, синьо/білий, п'яти/тонний, залізо/бетонний,
метало/керамічний, життє/радісний, дерево/обробний,
історико/філологічний, лікувально/профілактичний, лісо/степ,
загально/відомий, життєво/важливий, суспільно/небезпечний,
жар/птиця, сорока/річчя, всесвітньо/історичний.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Скласти фонетичний портрет відомої людини (політика, журналіста, музиканта, викладача тощо).

Завдання:

а) з'ясувати, наскільки вимова особи відповідає українським орфоепічним і акцентуаційним нормам (проаналізувати систему вокалізму й консонантизму);

б) якщо є відхилення, визначити, якого вони типу – фонетичні чи фонологічні, чим зумовлені: впливом діалекту, іншої мови, індивідуальними фізіологічними особливостями тощо;

в) вказати, чи може бути описана вимова слугувати за зразок. Якщо є помилки, визначити шляхи їх усунення.

За результатами спостережень підготувати роботу (у формі реферату), де проаналізувати дотримання орфоепічних та акцентуаційних норм обраною постаттю. Кожний випадок відхилення чи, навпаки, дотримання норм проілюструвати конкретним випадком уживання (затранскрибоване речення, жирним виділити потрібний випадок). До роботи додати диск із відео- чи аудіозаписами проаналізованого мовлення.

ДОДАТКИ

1. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ КУРСУ

Орфоепія – 1) розділ мовознавчої науки про правила нормативної літературної вимови; 2) сукупність правил загальнонародної вимови.

Фонетичні помилки – це такі помилки, за яких відповідна фонема української літературної мови залишається, але під впливом діалекту чи іншої мови має деякі відмінності в артикуляції як основного вияву, так і позиційних та комбінаторних її алофонів, напр. [п'уш°у'т'ц'].

Фонологічні помилки – вимовні помилки, коли якась фонема літературної мови заступається цілком іншою фонемою (*гриб* – *грип*, *ніж* – *ніш*).

Милозвучність мови – це різноманітні засоби урівноваження вокалізму з консонантизмом, тобто голосних із приголосними (паралельні сполучники *і* – *й*, прийменники *в* – *у*, *уві*, *від* – *од*, *віді*, *з* – *зі*, *із*, суфікси *-ти*, *-ть*; закінчення *-мо* – *-м*; частки *би* – *б*, *же* – *ж*).

Графіка (від гр. *graphikos* – письмовий) – наука, що вивчає систему умовних знаків для передачі звуків мови на письмі.

Графіка – сукупність усіх засобів даної писемності, якими жива мова передається на письмі: літери алфавіту, апостроф, знак наголосу, розділові знаки, а також система співвідношень між буквами і звуками.

Графема (від гр. *grapho* – пишу) – мінімальна одиниця графічної системи мови (системи письма). Цей термін використовується як синонім букви або ієрогліфа.

Алфавіт – розташовані в певному порядку графічні знаки – літери (азбука або абетка).

Небуквені графічні знаки – це такі засоби графіки, як рядкові та діакритичні знаки.

Принципи графіки – закономірності, на яких побудована графічна система.

Позиційний (складовий) принцип полягає у тому, що значення літери виявляється на письмі не самостійно, а в поєднанні з іншими літерами й графічними знаками. Цей принцип стосується позначення м'якості приголосних, для яких немає спеціальних літер, а також позначення фонем /й/.

Фонематичний принцип полягає у тому, що літери алфавіту передають на письмі фонемі, а не звуки.

Письмо – це система умовних графічних знаків, за допомогою яких фіксується усна мова для закріплення інформації в часі й передачі її на відстані.

Устав – тип кириличного письма з геометрично чітким малюнком букв.

Напівустав – письмо, яке прийшло на зміну уставу і характеризується швидкістю виконання і простотою форм.

Скоропис – це швидка нова форма письма, яка застосовувалася у приватному листуванні, ділових паперах та документах.

“Гражданка” – новий тип письма, який виник після реформи азбуки і являв собою новий шрифт, у якому були замінені самі накреслення букв.

Речове (предметне) “письмо” – це різні мнемотехнічні засоби, які стали першим кроком на далекому шляху розвитку письма (вузли, зарубки на деревах, бірки, умовні позначки, сигнали мисливців тощо).

Піктографічне письмо або “малюнкове письмо” (лат. *pictus* – писаний фарбами + *grapho* – пишу) – один з етапів розвитку письма, за якого зміст повідомлення передавався за допомогою малюнків.

Піктограма – схематичний малюнок, який служить для зображення цілого повідомлення; це своєрідні оповідання в малюнках, які не читаються, а лише тлумачаться.

Ідеографічне (символічне) письмо (від гр. *idea* – поняття + *grapho* – пишу) – письмо значками, які виражають певні слова-поняття незалежно від звукового оформлення їх.

Ієрогліфи (від гр. *hieroglyphi* – священні письмена) – фігурні значки, які означали цілі слова (поняття) або окремі склади та звуки.

Складове (силабічне) письмо – це письмо за допомогою знаків, які позначають склади слів (силабеми).

Буквено-фонетичне письмо (звукове або буквене) – письмо, в якому кожна буква позначає вже не слово і не склад, а, як правило, звук.

Орфографія – 1) це система однотипних написань, що склалися історично, яку прийняло і якою користується суспільство; 2) це правила, що забезпечують однотипні написання у тих випадках, коли можливі різні написання.

Орфографія – це частина науки про мову в її писемній формі, яка вивчає написання і встановлює їх однотипність.

Орфограма – правильне написання, яке слід вибрати із ряду можливих і яке відповідає правилам орфографії; це графічний знак, вживання якого визначається орфографічним правилом.

Орфографічне правило – це особливі інструкції, у яких перераховуються умови вибору тих чи інших єдино прийнятих усіма написань.

Фонетичний принцип полягає в тому, що слова передаються на письмі за їх літературною вимовою.

Морфологічний принцип полягає в тому, що при його застосуванні зберігається однакове написання морфем незалежно від їх позиції в слові, а отже, й позначення на письмі однією буквою усіх алофонів тієї самої фонемі.

Традиційний (історичний) принцип полягає в тому, що слова передаються на письмі за традицією, як писали їх раніше, хоча в сучасній мові таке написання не пояснюється ні вимовою, ні граматичною будовою.

Смисловий (диференціальний) принцип полягає в розрізненні значень слів при їх написанні.

2. ТАБЛИЦІ

Таблиця 1

НОРМИ ВИМОВИ ГОЛОСНИХ ЗВУКІВ

<i>Звук</i>	<i>Позиція</i>	<i>Вимова</i>	<i>Приклади</i>
<i>/a/, /o/, /y/, /e/, /и/, /і/</i>	під наголосом	чітко	<i>t[é]мно, с[í]ній, г[ó]лий</i>
Ненаголошений <i>/e/</i>	перед складом із наголошеними <i>/a/, /o/, /e/</i>	<i>[e^н]</i>	<i>в[e^н]сною, з[e^н]лений, с[e^н]ло</i>
Ненаголошений <i>/e/</i>	перед складом із наголошеними <i>/і/, /и/, /у/</i>	<i>[и^е]</i>	<i>в[и^е]рина, б[и^е]різка, п[и^е]кучий</i>
Ненаголошений <i>/и/</i>	перед складом із наголошеними <i>/і/, /и/, /у/, /o/</i>	<i>[и^е]</i>	<i>п[и^е]шімо, с[и^е]ди, л[и^е]пучий</i>
Ненаголошений <i>/и/</i>	перед складом із наголошеними <i>/a/, /e/</i>	<i>[e^н]</i>	<i>к[e^н]шеня, зб[e^н]рати</i>
Ненаголошений <i>/o/</i>	перед складом із наголошеними <i>/у/</i>	<i>[o^у]</i>	<i>р[o^у]зумний</i>
Ненаголошені <i>/і/, /a/</i>		чітко	<i>л[і]совий</i>

Таблиця 2

НОРМИ ВИМОВИ ПРИГОЛОСНИХ ЗВУКІВ

<i>Звук</i>	<i>Позиція</i>	<i>Вимова</i>	<i>Приклади</i>
Дзвінкі приголосні	у кінці слова та перед глухими	не оглушуються	ду[б], ягі[д]ка
Дзвінкий [з]	перед глухим	оглушується на [x] лише в окремих словах	ле[x]ко, во[x]ко, кі[x]ті, ні[x]ті, дьо[x]тю
Дзвінкий [з]	у префіксах роз-, без-, з- перед наступним глухим	оглушується на [с] при швидкій вимові	ро[с]повідь, бе[с]цінний, [с]цілити
Глухі приголосні	перед дзвінками	одзвінчуються	фу[д]бол
Приголосні [в] та [й]	на початку слова перед приголосним, у середині слова перед приголосним і після голосного, наприкінці слова після голосного	вимовляються як [ў] та [ї]	[ў]ніс, шо[ў]к, ста[ў], [ї]ду, ша[ї]ба, сті[ї]
Приголосні [дж], [дз], [дз']	у межах кореня	вимовляються зливо	[дж]міль, [дз]еркало, [дз']об
Приголосні [д], [т], [з], [с], [ц], [л], [н]	перед пом'якшеним приголосним з цієї групи	вимовляються пом'якшено	мі[ц'н']і[с'т'н']
Приголосні [з], [с], [ц], [дж]	перед напівпом'якшеним [в']	вимовляються пом'якшено	[ц']віт
Приголосний [р]	у кінці слів і складів	вимовляється твердо	Ха[р]ків, кобза[р]

Продовження таблиці 2

Приголосні [ɛ] та [ɪ]		розрізняються у вимові	[ɛ]рати, [ɪ]рати
Звук [mʰ]	перед свистячим приголосним	набуває незначного свистячого відтінку – [m ^h ʰ]	гiс[m ^h ʰ]
Звукосполучення [xv]	завжди	відповідає двом приголосним [x]+ [v] і ніколи не заступається на [ɸ]	[xv]иля
Шиплячі [ʒ], [ʃ], [ç], [dʒ]	перед свистячими [z], [s], [ʃ], [dʒ]	змінюються на свистячі	на до[sʰ]ці
Свистячі [z], [s], [ʃ], [dʒ]	перед шиплячими [ʒ], [ʃ], [ç], [dʒ]	змінюються на шиплячі	ро[ʒ:]увати
Передньоязиковий [d]	перед свистячими [z], [s], [ʃ], [dʒ]	змінюється на свистячу [dʒ]	ві[dʒ]знака
Передньоязиковий [d]	перед шиплячими [ʒ], [ʃ], [ç], [dʒ]	змінюється на шиплячу [dʒ]	моло[dʒ]ший
Передньоязиковий [m]	перед свистячими [z], [s], [ʃ], [dʒ]	змінюється на свистячу [ʃ]	ворі[ʃ:]я
Передньоязиковий [m]	перед шиплячими [ʒ], [ʃ], [ç], [dʒ]	змінюється на шиплячу [ç]	Ві[ç:]зна

ПРИНЦИПИ ОРФОГРАФІЇ

ФОНЕТИЧНИЙ

- ✓ а на місці колишнього звука о перед складом з наголошеним а: (*багатий, гарячий*);
- ✓ і в закритих складах (*осінь, сім*), а у відкритих – о, е (*осені, семи*);
- ✓ і на місці давнього ? (*літо, сіно*);
- ✓ о та е після шиплячих та й (*чотири – четвертий*);
- ✓ префікс с перед к, п, т, ф, х (*схотити, створити*);
- ✓ спрощені групи приголосних -жн-, -зн-, -сн-, -сл-, -рц-, -нц- (*кожний, радісний*);
- ✓ фонемосполуки -ськ(ній), -зьк(ній), -цьк(ній), -ств(о), -зтв(о), -цтв(о), які виникають при словотворенні (*товариш – товариський*);
- ✓ групи приголосних -шн- (*сонячник, торішний*);
- ✓ відсутність ь після губних, шиплячих, задньоязикових та р (*ніч, тепер*).

МОРФОЛОГІЧНИЙ

- ✓ букви на позначення ненаголошених е, и, а також о перед складом з наголошеним у (*живете, розумний*);
- ✓ подвоєне написання букв, що є результатом збігу однакових звуків на межі морфем або історичного подовження (*лимонний, життя*);
- ✓ букви на позначення звуків, які змінили своє звучання внаслідок асиміляції (*кігті, заторожі*);
- ✓ букви на позначення різних звукосполучень, що мають здатність асимілюватися (*дочці, турбується*);
- ✓ літери д, т у словах з незафіксованим орфографією спрощенням (*інтелігентський, агентство*);
- ✓ букви на позначення м'яких приголосних у позиції перед іншими м'якими приголосними, що пишуться без ь (*могутній, сонця*);
- ✓ слова із звукосполучкою -чн-, де ч походить з к, ц або давнього ч (*ручний, сонячний*);
- ✓ особові закінчення дієслів І і II дієвідмін у 2 особі однини (*можеш, ходиш*).

ІСТОРИЧНИЙ

- ✓ уживання е, и у словах, що не перевіряються наголосом (*левада, кишеня*);
- ✓ уживання букв я, ю, є, ї, щ, а також написання сполучення дз, дж та ь;
- ✓ подвоєння приголосних у словах іншомовного походження (*Голландія, мотто*).

СМИСЛОВИЙ

- ✓ написання великої і малої букви (*Чумацький Шлях – чумацький шлях, земляк – Земляк*);
- ✓ написання слів разом, окремо, через дефіс (*по-новому – по новому, зате – за те*).

ПЕРЕЛІК УКРАЇНСЬКИХ ОРФОГРАМ

- Правопис букв на позначення голосних звуків.
- Правопис букв на позначення приголосних звуків.
- Спрощення в групах приголосних.
- Подвоєння та подовження приголосних.
- Засоби милозвучності української мови.
- Особливості скорочення та переносу слів.
- Уживання великої літери.
- Уживання апострофа.
- Уживання знака м'якшення.
- Правопис префіксів.
- Правопис суфіксів відмінюваних частин мови.
- Правопис складних іменників.
- Правопис складних прикметників.
- Правопис слів іншомовного походження.
- Правопис слов'янських прізвищ та географічних назв.
- Творення і правопис імен по батькові.
- Правопис закінчень іменників.
- Правопис відмінкових закінчень і ступенів порівняння прикметників.
- Особливості відмінювання, вживання та правопису числівників.
- Відмінювання і правопис займенників.
- Правопис дієслівних форм.
- Правопис прислівників.
- Правопис часток.
- Правопис прийменників та сполучників.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Винницький В. М. Наголос у сучасній українській мові / В. М. Винницький. – К. : Рад. шк., 1984. – 160 с.
2. Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник / С. І. Головащук. – К. : Либідь, 1993. – 192 с.
3. Костюк А. В. Модульний курс української фонетики: навч. посіб. / А. В. Костюк. – Вінниця : О. Власюк, 2008. – 179 с.
4. Орфографічний словник української мови / Уклад. Головащук С. І., Пещак М. М., Русанівський В. М., Тараненко О. О. – К. : Довіра, 1994.
5. Орфоепічний словник української мови: в 2 т. / Уклад.: М. М. Пещак та ін. – К. : Довіра, 2001, 2003.
6. Погрібний М. І. Українська літературна вимова / М. І. Погрібний. – К. : Агентство "Трасформ", 1992. – 25 с.
7. Сучасна українська літературна мова / За ред. А. П. Грищенка. – К. : Вища шк., 1997. – 494 с.
8. Сучасна українська літературна мова / За ред. М. Я. Плющ – К. : Вища шк., 1994. – 414 с.
9. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум / За ред. М. М. Фащенко. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 176 с.
10. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія / Н. І. Тоцька. – К. : Вища школа, 1981. – 183 с.

11. Українська літературна вимова і наголос: словник-довідник / Укл.: Вихованець І. Р., Єрмоленко С. Я., Сологуб Н. М., Щербатюк Г. Х. – К., 1973.

12. Український правопис. 4-е видання. – К.: Наук. думка, 1993.

Інформаційні ресурси

Лінгвістичний портал – <http://www.mova.info>.

Словники й енциклопедії онлайн – <http://rozum.org.ua>.

Сайт про українську мову – <http://ukrajinskamova.org.ua>.

Основні правила української орфографії –

<http://sevntu.com.ua/jspui/>

[bitstream/123456789/3167/1/d060013.pdf](http://sevntu.com.ua/bitstream/123456789/3167/1/d060013.pdf).

Навчальне видання

Інна Валентинівна Гороф'янюк

Сучасна українська літературна мова:

Орфоепія. Графіка. Орфографія:

методичні рекомендації для студентів додаткової предметної спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (польська))

Друкується в авторській редакції

Верстка *І. В. Гороф'янюк*

Коректор *С. В. Гаращук*

Обкладинка *І. В. Гороф'янюк*

Підписано до друку 08.10.2018 р. Формат 60x90/16.

Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. Наклад 50 прим. Зам. № 254

ТОВ «Ландо ЛТД», м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 145.

тел./факс: (0432) 52-33-95

e-mail: landovin@sovamua.com